

ODESA **ВІСНИК**
NATIONAL UNIVERSITY **ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО**
HERALD **УНІВЕРСИТЕТУ**
Volume 23. Issue 1 (47). 2018 **Том 23. Випуск 1 (47). 2018**
SERIES PSYCHOLOGY ***СЕРІЯ ПСИХОЛОГІЯ***

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Odesa I. I. Mechnikov National University

ODESA NATIONAL UNIVERSITY HERALD

Series: Psychology

Scientific journal

Published four times a year

Series founded in July, 2006

Volume 23. Issue 1 (47). 2018

Odesa
«Astroprint»
2018

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

ВІСНИК ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія: Психологія

Науковий журнал

Виходить 4 рази на рік

Серія заснована у липні 2006 р.

Том 23. Випуск 1 (47). 2018

Одеса
«Астропринт»
2018

Засновник: Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Редакційна колегія журналу:

І. М. Коваль, д-р політ. наук (*головний редактор*), **В. О. Іваниця**, д-р біол. наук (*заступник головного редактора*), **С. М. Андрієвський**, д-р фіз.-мат. наук, **Ю. Ф. Ваксман**, д-р фіз.-мат. наук, **В. В. Глебов**, канд. іст. наук, **Л. М. Голубенко**, канд. філол. наук, **Л. М. Дунасва**, д-р політ. наук, **В. В. Заморов**, канд. біол. наук, **О. В. Запорожченко**, канд. біол. наук, **О. А. Іванова**, д-р наук із соц. комунікацій, **В. Є. Круглов**, канд. фіз.-мат. наук, **В. Г. Кушнір**, д-р іст. наук, **В. В. Менчук**, канд. хім. наук, **М. О. Подрезова**, директор Наукової бібліотеки, **Л. М. Солдаткіна**, канд. хім. наук, **В. І. Труба**, канд. юрид. наук, **В. М. Хмарський**, д-р іст. наук, **О. В. Чайковський**, канд. філос. наук, **Є. А. Черкез**, д-р геол.-мінерал. наук, **Є. М. Черноіваненко**, д-р філол. наук

Редакційна колегія серії:

О. І. Кононенко, д. психол. н. (*науковий редактор*), **В. І. Подшивалкіна**, д. соціол. н. (*заступник наукового редактора*), **Т. П. Вісковатова**, д. психол. н., **З. О. Кіреєва**, д. психол. н., **Т. П. Чернявська**, д. психол. н., **Н. В. Родіна**, д. психол. н., **О. В. Мамічева**, д. психол. н., **Л. В. Засєкіна**, д. психол. н., **О. О. Кронік**, д. психол. н. (США), **І. О. Фурманов**, д. психол. н. (Білорусь), **Алессандро Крізі**, доктор наук з психології (Італія), **Ігун Ган**, доктор наук з психології (Кітай)

Відповідальний редактор **Л. С. Смокова**, канд. психол. н., доцент

Editorial board of the journal:

I. M. Koval, DrSc (Politicalology) (*Editor-in-Chief*), **V. O. Ivanytsia**, DrSc (Biology) (*Deputy Editor-in-Chief*), **S. M. Andriievskiy**, DrSc (Physico-mathematical Sciences), **Yu. F. Vaksman**, DrSc (Physico-mathematical Sciences), **V. V. Hliebov**, CandSc (History), **L. M. Holubenko**, CandSc (Philology), **L. M. Dunaieva**, DrSc (Politicalology), **V. V. Zamorov**, CandSc (Biology), **O. V. Zaporozhchenko**, CandSc (Biology), **O. A. Ivanova**, DrSc (Social Communications), **V. Ye. Kruhlov**, CandSc (Physico-mathematical Sciences), **V. G. Kushnir**, DrSc (History), **V. V. Menchuk**, CandSc (Chemistry), **M. O. Podrezova**, Director of the Scientific Library, **L. M. Soldatkina**, CandSc (Chemistry), **V. I. Truba**, CandSc (Jurisprudence), **V. M. Khmarskyi**, DrSc (History), **O. V. Chaikovskiy**, CandSc (Philosophy), **Ye. A. Cherkez**, DrSc (Geological and Mineralogical Sciences), **Ye. M. Chernovanenko**, DrSc (Philology)

Editorial board of the series:

O. I. Kononenko, DrSc (Psychology) (*Scientific editor*), **V. I. Podshivalkina**, DrSc (Sociology) (*Deputy scientific editor*), **T. P. Viskovatova**, DrSc (Psychology), **Z. O. Kireyeva**, DrSc (Psychology), **T. P. Chernyavska**, DrSc (Psychology), **N. V. Rodina**, DrSc (Psychology), **O. V. Mamicheva**, DrSc (Psychology), **L. Y. Zasyekina**, DrSc (Psychology), **A. A. Kronik**, DrSc (Psychology) (USA), **I. A. Furmanov**, DrSc (Psychology) (Belarus), **A. Krisi**, DrSc (Psychology) (Italy), **I. Gan**, DrSc (Psychology) (China)

Executive editor **L. S. Smokova**, CandSc (Psychology)

З 17-го тому
«Вісник ОНУ. Серія: Психологія»
має власну подвійну нумерацію

ЗМІСТ

Августюк Марія Миколаївна Формування навичок ефективного метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів	6
Агапченко Інна Вікторівна Дослідження категорії довіри у міждисциплінарному підході	13
Богач Олена Володимирівна, Висоцька Зоряна Іванівна Психологічний аналіз третього етапу процесу прийняття рішень у ситуаціях морального вибору	25
Григор'єва Світлана Вікторівна Дослідження динаміки прив'язаності в родинах, які мають дитину з церебральними проблемами	34
Гріньова Ольга Михайлівна Психологічні особливості авторського життєвого вибору в юнацькому віці	43
Дробот Ольга В'ячеславівна, Пустовий Сергій Анатолійович Професійна свідомість філолога в термінах сучасної психосемантики	52
Клочек Лілія Валентинівна Теоретичні основи вивчення психологічних механізмів розвитку соціальної справедливості у педагогічній взаємодії	63
Лисенкова Ірина Петрівна Діяльнісний підхід у дослідженні емоційної сфери	73
Новікова Жанна Михайлівна Автобіографічний наратив як спосіб підвищення стресостійкості у студентів вищих навчальних закладів	81
Руденко Ілона Миколаївна Психологічне здоров'я педагогічного працівника у сфері освітнього простору	93
Сергєєва Інеса Вікторівна, Іваненко Анастасія Сергіївна Особливості часової перспективи сучасних старшокласників	102
Швець Олег Миколайович Соціально-психологічні умови розвитку гідності особистості	111

УДК 159.922.6:17.023.35(043.3)

Гріньова Ольга Михайлівна

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та консультативної психології факультету психології Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова

e-mail: grineva_olga@ukr.net

ORCID 0000–0002–7714–610X

DOI: [https://doi.org/10.18524/2304-1609.2018.1\(47\).139771](https://doi.org/10.18524/2304-1609.2018.1(47).139771)

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АВТОРСЬКОГО ЖИТТЄВОГО ВИБОРУ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

У статті досліджується феномен життєвого вибору. Наведено підходи сучасних вчених до вивчення життєвого вибору в юнацькому віці як суб'єктного, екзистенційного, самостійного. Проаналізовано психологічні особливості ціннісно-смыслових детермінант життєвого вибору в юності, взаємозв'язку цього явища з життєвими цілями й планами молоді. Розглянуто феномен авторського життєвого вибору юнаків, як такий, що здійснюється на засадах особистісної свободи й відповідальності та спрямований на самореалізацію їх життєвих цілей і планів.

Презентовано зміст авторського опитувальника для дослідження особливостей здатності до здійснення авторського життєвого вибору особистості віку пізньої юності. Проаналізовано результати експериментального дослідження авторського життєвого вибору особистістю пізнього юнацького віку.

Ключові слова: особистість, юнацький вік, авторський життєвий вибір.

Постановка проблеми. Значна динамічність суспільно-політичної ситуації розвитку особистості в Україні на початку ХХІ ст., відсутність єдиної загальнодержавної ідеології та системи цінностей, наявність різноманітного й суперечливого впливу різноманітних ЗМІ на свідомість кожної людини визначають високу актуальність дослідження здатності сучасної людини до здійснення автономних життєвих виборів. У юності, з настанням громадянської зрілості, індивідуум вперше одержує соціальні можливості не лише до здійснення життєвих виборів щодо організації власної життєдіяльності в теперішньому й майбутньому, але й до їх реалізації в системі соціальних взаємин. За таких умов особистість переживає як свободу власного життєвого вибору, так і особистісну та соціальну відповідальність за його звернення, усвідомлює незворотність вже здійснених життєвих виборів. Усе це, а також значна обмеженість життєвого досвіду юнаків і дівчат щодо здійснення власних, вільних та відповідальних, глибоко осмислених стратегічних виборів у своєму житті визначають соціальну значущість дослідження проблеми авторського життєвого вибору особистості в юнацькому віці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній психологічній науці життєвий вибір людини розглядається як механізм вирішення нею суб'єктивно складних або кризових життєвих ситуацій, засіб віднаходження оптимального шляху подальшого особистісного розвитку, який найбіль-

шою мірою сприяє її продуктивній самореалізації. Згідно з науковою позицією І. А. Сербін-Жердецької, ефективність життєвого вибору впливає на специфіку вирішення особистістю «переломних» життєвих ситуацій та визначає хід її подальшого життя на тривалі часові періоди. Здатність до життєвого вибору визначає можливості людини зі зміни соціальних обставин своєї життєдіяльності й, таким чином, управління своїм життям [7]. О. О. Комлев підкреслив, що здійснення життєвих виборів сприяє саморозвитку як особистісного, так і соціального світу людини. Стрімкі зміни сучасного соціуму створюють нові життєві ситуації в бутті індивідуума. Для вирішення таких ситуацій він має здійснити особистісно «значущий» життєвий вибір, в якому актуалізуються його цінності. У процесі життєвого вибору з ряду можливостей, наявних у конкретній життєвій ситуації, людина обирає саме ті, які найбільшою мірою сприяють її самореалізації [4].

У дослідженнях М. О. Щукіної підкреслюється відповідальність індивідуума за його життєві вибори. У процесах особистісного саморозвитку людина набуває здатності до рефлексивного виходу за межі актуальної ситуації розвитку та здійснення життєвого вибору не лише з наявних у соціальній ситуації розвитку альтернатив, але і до створення нових альтернатив свого життєвого вибору [9]. За таких умов особистість стає не лише суб'єктом, який управляє процесами свого життєвого вибору, але й автором, що створює альтернативні варіанти такого вибору.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У віковому аспекті становлення життєвого вибору особистості має свою специфіку. Згідно з науковою позицією І. С. Кона, найбільш значущими життєвими виборами для юнаків є вибори, що визначають їх майбутнє — вибір професії, коханої людини та друзів, особистісне самовизначення тощо. Здійснюючи такі вибори, молоді люди визначають стратегічні способи реалізації своїх смисложиттєвих орієнтацій у своїй життєвій перспективі, створюють життєві цілі, плани, інші когніції індивідуального проекту свого життя. Глибоко осмислені й емоційно пережиті, здійснені на засадах особистісної свободи й відповідальності, життєві вибори в юнацькому віці є авторськими. У таких виборах особистість не наслідуює стереотипні зразки соціально схвалюваного життя сучасної людини, а створює свій, унікальний і неповторний життєвий шлях.

Формулювання цілей статті. Метою статті є теоретично й експериментально дослідити психологічні особливості авторського життєвого вибору в юнацькому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Психологічні особливості здійснення життєвих виборів особистістю юнацького віку досліджувались у роботах Е. Ю. Алієвої, Р. Д. Гусейнова, Є. В. Степури, Т. М. Титаренко та ін.

Т. М. Титаренко зазначила, що сучасна особистість, що живе в суспільстві постмодерну, може здійснювати авторський вплив на свою реальність. Для реалізації такого впливу людина має «... знайти в собі сили для вибору нової форми інтерпретації того, що відбулося, ще раз переписати свою життєву історію...» [6, с. 27]. Авторське переосмислення юнаком альтер-

нативних життєвих рішень на канві власної життєвої історії здійснюється на засадах особистісної свободи. При цьому «віднайти в собі сили» особистість може засобами вольової саморегуляції таких дій. Вчена зазначила, що життєвий вибір особистості характеризується властивостями свободи, усвідомленості й довільності [6].

Авторський життєвий вибір юнаків характеризується не лише особистісною свободою, але й відповідальністю. Усвідомлення й переживання молодою людиною власної відповідальності перед собою й суспільством за реалізацію своїх життєвих виборів, здійснення життєвих цілей і планів сприяє актуалізації її здатності до суб'єктного управління своїм життям. Відтак життєвий вибір юнаків стає суб'єктивним. Р. Д. Гусейнов інтерпретував суб'єктивний вибір як здатність людини генерувати варіанти свого життєвого вибору та обирати один з них, підпорядковуючи цей процес переживанням відповідальності за свій вибір. Суб'єктивний вибір здійснюється на основі суб'єктивної позиції, що поєднує уявлення особистості про себе та власне місце у світі. Такий вибір пов'язаний з концентрацією життєдіяльності людини у тих модусах оточуючої реальності, взаємодія з якими найближче сприяє реалізації її проекту [3].

У процесах суб'єктивного управління своєю життєдіяльністю переживання юнаками відповідальності за прийняття власних життєвих рішень підсилюється, оскільки, як слушно відзначив Є. В. Степура, екзистенційний вибір супроводжується усвідомленням того, що наявні до остаточного вибору життєві альтернативи можуть бути втрачені назавжди [8]. Переживання незворотності подальшого вибору одного з альтернативних варіантів життєвих рішень сприяє підвищенню особистісної відповідальності юнака ще до здійснення життєвого вибору, в процесі конструювання життєвих рішень як його альтернативних варіантів.

Життєвий вибір здійснюється юнаками на засадах особистісної свободи й відповідальності, отже, є суб'єктивним. Водночас особистість обирає оптимальне життєве рішення для реалізації створеного проекту свого ідеального майбутнього, переосмислюючи й переживаючи відповідність сконструйованих варіантів соціальної активності власним смисложиттєвим та ціннісним конструктам. Такий життєвий вибір є більш широким психічним утворенням, ніж суб'єктивний вибір, а саме — авторським. Л. І. Анциферовою було підкреслено, що людина стає автором своїх психічних утворень, якщо вона саме створює, а не лише відшукує власну самість [2]. С. Д. Максименко також констатував, що у своїх творіннях людина як «... автор втілює власне переживання стану народження себе як Я-існуючого, Я-суб'єкта» [5, с. 210].

Е. Ю. Алієвою самостійний життєвий вибір особистості пізнього юнацького віку досліджується як здатність до цілеспрямованого управління своєю життєвою активністю, спрямованого на реалізацію її ціннісних орієнтацій. Такий вибір характеризується здатністю до управління соціальними обставинами свого життя, стійкої життєвої позиції, розвиненою особистісною саморегуляцією, вираженою емоційною стійкістю при здійсненні життєвого вибору в умовах невизначеності та ін. [1].

У своїх життєвих виборах особистість створює способи втілення власних смисложиттєвих та ціннісних орієнтацій у певній програмі власної соціальної активності. При цьому автор такого життєвого вибору є «Я-існуючим», оскільки його «Я» вільне й автономне від соціального тиску і водночас є «Я-суб'єктом», оскільки приймає на себе відповідальність за свій життєвий вибір.

Теоретичний аналіз феномена авторського життєвого вибору юнаків у фаховій літературі як глибоко осмисленого, спрямованого на самореалізацію особистості, такого, що здійснюється на засадах особистісної свободи й відповідальності, визначив необхідність створення спеціальної психодіагностичної методики для дослідження особливостей становлення цього психічного утворення в сучасній молоді.

Для діагностування психологічних особливостей авторського життєвого вибору юнаків нами було розроблено психодіагностичну методику «Авторський життєвий вибір». На основі аналізу здійсненого теоретичного аналізу феномена життєвого вибору, а також методик Д. О. Леонтьєва, А. С. Мальцевої для дослідження вибору людини як психічного утворення в змісті розробленої методики було виокремлено шкалу автономності, точніше, здатності юнаків рефлексивно відокремлювати власне «Я» від утворень особистісного й соціального світу в процесі здійснення життєвих виборів. Шкала екзистенційної основи авторського життєвого вибору відображає прагнення респондентів обирати такі способи організації своєї життєдіяльності, які забезпечують найбільші можливості для реалізації власних екзистенцій, а також найбільшою мірою враховують життєві інтереси й прагнення інших людей. Шкала ґрунтовності вибору дає можливість виявити обміркованість, аналіз юнаками впливу свого вибору на інші аспекти їх життєдіяльності. Шкала задоволеності життєвим вибором відображає переживання досліджуваними відповідності вже здійсненого життєвого вибору своїм смисложиттєвим орієнтаціям. Шкала життєстійкості в процесі життєвого вибору передбачає виявлення готовності респондентів долати життєві труднощі, навіть значні, для реалізації життєвого вибору. Такий вибір не є соціальним пристосуванням особистості, однак відображає її прагнення до створення саме авторських способів проектування свого життя. Тому активність юнаків зі здійснення авторських життєвих виборів є неадаптивною.

Психодіагностична методика «Авторський життєвий вибір». Мета: дослідити психологічні особливості здатності юнаків до здійснення авторського життєвого вибору.

Інструкція: перед Вами перелік тверджень. Поміркуйте про своє життя та пригадайте найбільш важливі вибори, які Ви вже зробили в житті. Якщо запропоноване твердження є близьким до способу здійснення Вами ключових виборів Вашого життя, — оберіть відповідь «Так». Якщо така характеристика здійснення життєвих виборів Вам не властива — оберіть відповідь «Ні»:

1. Для мене важливо робити в житті власні вибори, а не прислухатися до думки інших людей, навіть найбільш близьких.

2. Для мене важливо будувати моє життя відповідно до моїх моральних принципів, навіть якщо вони йдуть врозріз з думкою більшості.

3. Приймаючи остаточне рішення у важливому для мене питанні, я керуюся правилом «7 разів відміряй — один відріж».

4. Якщо я в житті роблю важливий вибір, не прислухаючись до свого «Я», то потім почуваю себе дискомфортно.

5. У житті я не шукаю легких шляхів.

6. Здійснюючи важливий життєвий вибір, я в першу чергу прислухаюся до себе і думаю: чи «Дійсно це те, що треба мені»?

7. Якщо в житті я бачу несправедливість — я не мовчу і не роблю вигляд, що мене це не стосується.

8. Перед тим, як зробити важливий життєвий вибір, я багато разів зважую усі можливі рішення, оцінюю плюси і мінуси кожного з них.

9. Приймаючи важливі для мене життєві рішення, я глибоко переживаю їх.

10. У ситуації складного життєвого вибору з багатьох альтернатив я виберу правильну, навіть якщо цей вибір ускладнить моє життя.

11. У ситуації складного життєвого вибору, якщо порада близьких людей, що бажають мені добра, буде правильною — я приймаю її.

12. У житті я прагну приймати такі рішення, які не шкодять іншим людям.

13. Найважливіші життєві рішення я роблю, довіряючи собі і своїй інтуїції — спонтанно, не роздумуючи довго.

14. Зробивши правильний для мене життєвий вибір, я переживаю позитивні емоції.

15. Якщо я розумію, що зробив неправильний життєвий вибір, то прагну «переграти» ситуацію, змінити своє життя.

16. У складних життєвих ситуаціях я згадую відомих, успішних людей зі схожою життєвою історією і прагну діяти так, як вони.

17. «Мета виправдовує засоби», а «переможців не судять». Якщо для досягнення моїх цілей треба буде «пройти по головах» — я зроблю це.

18. Після того, як у важкій життєвій ситуації я знайшов оптимальне для себе рішення, я ще раз добре його обдумаю.

19. Якщо мої близькі люди не згодні з моїм життєвим вибором, мене мучать докори сумління, навіть якщо я впевнений, що цей вибір — правильний.

20. Краще не ризикувати, а робити в житті такі вибори, які найбільш імовірно гарантують досягнення успіху.

Ключ та інтерпретація:

– шкала автономності вибору — питання № 1 «Так», 6 «Так», 11 «Ні», 16 «Ні»;

– шкала екзистенційної основи вибору — питання № 2 «Так», 7 «Так», 12 «Так», 17 «Ні»;

– шкала ґрунтовності (обміркованості) вибору — питання № 3 «Так», 8 «Так», 13 «Ні», 18 «Так»;

– шкала задоволеності вибором — питання № 4 «Так», 9 «Так», 14 «Так», 19 «Ні»;

– шкала життєстійкості в процесі життєвого вибору — питання № 5 «Так», 10 «Так», 15 «Так», 20 «Ні».

Збіг відповіді респондентів з ключем на кожне питання оцінюється в 1 бал. За результатами використання розробленої методики респонденти можуть набрати від 0 до 20 балів. Високому рівню здатності особистості до здійснення авторського життєвого вибору відповідає результат у 14–20 балів, середньому — 7–13 балів, низькому — 0–6 балів.

Експериментальне дослідження здатності юнаків до здійснення авторського життєвого вибору проводилось на базі Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, а також Глухівського національного педагогічного університету імені О. Довженка. У дослідженні взяли участь 230 юнаків та дівчат віком 17–21 рік. Результати проведеного дослідження представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Кількісні результати дослідження здатності юнаків до здійснення авторського життєвого вибору n=230

Рівень розвитку здатності юнаків до життєвого вибору	Вікова група респондентів (у %)				
	17 років	18 років	19 років	20 років	21 рік
Високий	51,06	30,61	54,17	56,52	45,00
Середній	34,04	61,22	39,58	28,26	32,50
Низький	14,89	8,16	6,25	15,22	22,50

Як видно з табл. 1, у майже половини всіх респондентів показники здатності до життєвого вибору є *високими* (51,06 % у 17 років, 30,61 % у 18 років, 54,17 % у 19 років, 56,52 % у 20 років, 45,00 % у 21 рік). Ці досліджувані прагнуть до здійснення автономного від соціального тиску, найбільш оптимального для них варіанта життєвих рішень, який відповідає їх смисложиттєвим когніціям та оцінюється самою особистістю як власний. Процес здійснення такого вибору не є спонтанним і одномоментним актом, юнаки багаторазово обмірковують та переоцінюють власні життєві вибори перед прийняттям остаточного рішення про їх реалізацію, переживають задоволення від самого процесу здійснення вибору. При здійсненні життєвих виборів прагнуть до переходу до постановки нових, більш складних завдань свого життя. У цілому досягнення високих показників авторського життєвого вибору юнаків є виявом їх готовності до реалізації визначених стратегічних цілей їх життя.

Помірні кількісні показники розвитку механізму життєвого вибору виявлені в 34,04 % юнаків віком 17 років, 61,22 % — 18 років, 39,58 % — 19 років, 28,26 % — 20 років, 32,50 % — 21 рік. Юнаки з середніми результатами становлення досліджуваного утворення набувають здатності до автономного й осмисленого життєвого вибору. Водночас для досягнення найбільш важливих для них життєвих цілей, прогноз успішності яких є нечітким, опитувані надають перевагу здійсненню обґрунтованих, але соціально стереотипних, недостатньо індивідуалізованих життєвих виборів. Орієнтація на «легкі», «гарантовані» засоби досягнення життєвих цілей сприяє зменшенню тривожності юнаків щодо їх реалізації. Водночас опи-

тувані часто переживають незадоволеність здійсненим вибором, оскільки обрані стереотипні способи життєпроекування спрощують образи досягнення відповідних життєвих цілей у майбутньому, зменшують їх відповідність екзистенціям ідеального проекту свого майбутнього.

До *низького рівня розвитку* авторського життєвого вибору нами було зараховано 14,89 % юнаків віком 17 років, 8,16 % — 18 років, 6,25 % — 19 років, 15,22 % — 20 років та 22,50 % — 21 рік. При здійсненні життєвих виборів вони вкрай мало осмислюють їх можливості для реалізації своїх смисложиттєвих орієнтацій. Досить помірно переживають власну свободу й відповідальність у процесі здійснення вибору. Вони осмислюють власні вибори як соціальну необхідність, вияв потреби відповідати соціальним очікуванням. Тому низький рівень розвитку здатності юнаків до здійснення авторських життєвих виборів мало сприяє реалізації їх смисложиттєвих та ціннісних орієнтацій в пректі індивідуального майбутнього.

Висновки. Юність є сензитивним періодом для розвитку здатності особистості до здійснення життєвого вибору. Найбільш значущі для юнаків життєві вибори відображають обрані ними стратегічні способи реалізації власних смисложиттєвих та ціннісних орієнтацій, досягнення життєвих цілей. Авторські життєві вибори здійснюються молодими людьми автономно від впливу соціальних детермінант, є глибоко осмисленими й пережитими, здійснюються на засадах особистісної свободи й відповідальності за свій вибір. Результати емпіричного дослідження здатності юнаків до авторського життєвого вибору показали, що кількісні показники високого рівня розвитку цього психічного утворення є високими менше, ніж у половини респондентів. Відтак не всі молоді люди успішно здійснюють стратегічні вибори свого життя. Це визначає необхідність створення спеціальних умов для активізації здатності юнаків до здійснення авторських життєвих виборів.

Перспективами подальших досліджень розвитку цього явища в юнацькому віці є вивчення його чинників та взаємозв'язків з іншими особистісними утвореннями, розробка психологічних заходів з активізації здатності сучасних юнаків до авторського життєвого вибору.

Список використаних джерел і літератури

1. Алієва Е. Ю. Психологічні чинники формування у студентів здатності до самостійного життєвого вибору : автореф. ... канд. психол. наук : спец.: 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Е. Ю. Алієва. — К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2017. — 21 с.
2. Анцыферова Л. И. Психология формирования и развития личности / Л. И. Анцыферова // Психология личности в трудах отечественных психологов. — СПб. : Питер, 2002. — С. 207–212.
3. Гуссейнов Р. Д. Феноменологическое пространство профессиональных и жизненных проектов человека / Р. Д. Гуссейнов // Научно-практический журнал «Гуманизация образования». — 2015. — № 5. — С. 87–91.
4. Комлев А. А. Психологические факторы значимого жизненного выбора : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Комлев Алексей Алексеевич. — Тамбов, 2003. — 194 с.
5. Медична психологія / С. Д. Максименко [та ін.] ; за заг. ред. акад. С. Д. Максименка. — Вид. 2-ге. — Вінниця : Нова книга, 2010. — 515 с.

6. Особистісний вибір: психологія відчаю та надії / за ред. Т. М. Титаренко. — К.: Міленіум, 2005. — 336 с.
7. Сербін-Жердецька І. А. Життєвий вибір особистості як основа її активності / І. А. Сербін-Жердецька // Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова. Психологія. — 2014. — Т. 19. Вип. 1(31). — С. 290–296.
8. Степура С. В. Ціннісно-смыслові чинники прийняття рішень особистістю в умовах невідомості : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 «Загальна психологія, історія психології» / Степура Євгеній Вікторович. — К., 2016. — 21 с.
9. Шукіна М. А. Саморозвиток особистості крізь призму антропологізму / М. А. Шукіна // Вестник СГБГУ. Серія 12. — 2011. — Вип. 3. — С. 138–144.

REFERENCES

1. Alijeva, E. Ju. (2017). Psykhologichni chynnyky formuvannya u studentiv zdatnosti do samostijnogho zhyttjevogho vyboru [Psychological features of independent life choice capability forming of students]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Anciferova, L. Y. (2002). Psykhologhyja formirovaniya u razvytyja lychnosty [Psychology of personal forming and development]. SPb: Pyter [in Russian].
3. Ghussejnov, R. D. (2015). Fenomenologhycheskoe prostranstvo professyonalnykh y zhyznennykh proektov cheloveka [Phenomenological space of human professional life projects] *Nauchno-praktycheskyj zhurnal «Ghumanyzacija obrazovaniya» — Scientific and practical magazine «Humanization of education»*, 5, 87–91 [in Russian].
4. Komlev, A. A. (2003). Psykhologhycheskye faktori znachymogho zhyznennogho vibora [Psychological determinants of life choice]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Tambov [in Russian].
5. Maksymenko, S. D. (2010). Medychna psykhologhyja [Medical psychology]. Vinnyca : Nova knygha [in Ukrainian].
6. Tytarenko, T. M. (2005). Osobystisnyj vybir: psykhologhyja vidchaju ta nadiji [Personal choice: psychology of despair and hope]. Kyiv : Milenium [in Ukrainian].
7. Serbin-Zherdecjka, I. A. (2014) Zhyttjevij vybir osobystosti jak osnova jiji aktyvnosti [Personality's life choice as the base of his activity] *Visnyk ONU im. I. I. Mechnikova. Psykhologhyja — Messenger ONU. Psychology*, 1(31), 290–296 [in Ukrainian].
8. Stepura, Je.V. (2016). Cinnisno-smyslovi chynnyky pryjnattja rishenj osobystistu v umovakh nevyznachenosti [Value and sense determinants of personality's decisions in conditions of precarity]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
9. Shhukyna, M. A. (2011). Samorazvytye lychnosty skvozj pryzmu antropologhyzma [Personal self-development in the light of anthropologism] *Vestnyk SpbGhU — Messenger SpbSU*, 3, 138–144 [in Russian].

Гринёва Ольга Михаловна

кандидат психологических наук, доцент, доцент кафедры теоретической и консультативной психологии факультета психологии
Национального педагогического университета им. М. П. Драгоманова

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ АВТОРСКОГО ЖИЗНЕННОГО ВЫБОРА В ЮНОШЕСКОМ ВОЗРАСТЕ

Резюме

В статье исследуется феномен жизненного выбора. Представлены подходы современных ученых к изучению жизненного выбора в юношеском возрасте как к субъектному, экзистенциальному, самостоятельному. Проанализированы психологические особенности ценностно-смысловых детерминант жизненного выбора в юности, взаимосвязи этого явления с жизненными целями и планами молодых

людей. Рассмотрен феномен авторского жизненного выбора юношей, как такой, который совершается на основе личностной свободы и ответственности и направлен на самореализацию их жизненных целей и планов.

Представлено содержание авторского опросника для изучения особенностей способности к авторскому жизненному выбору личности позднего юношеского возраста. Проанализированы результаты экспериментального исследования авторского жизненного выбора личности в позднем юношеском возрасте.

Ключевые слова: личность, юношеский возраст, авторский жизненный выбор.

Grinova Olga Mihailivna

PhD in Psychology, assistance professor, assistance professor of the Chair of theoretical and consultative psychology, Faculty of psychology, National Pedagogical Dragomanov University.

**PSYCHOLOGICAL FEATURES OF AUTHOR'S LIFE CHOICE
IN YOUTH AGE**

Abstract

Psychological phenomenon of life choice provide human competence of their life circumstances' management. Individual makes his life choice in difficult, recessionary circumstances. Such choice designates his further life for a long time. Life choice in youth is considered as subjective (R. Gussejnov), existential (E. Stepura), independent (E. Alieva) in psychological literature. Personality of youth age makes life choices deal with realization of his sense-of-life and value orientations, with strategic purposes and plans of his future life. So, life choice of personality youth age is considered as subjective, existential and autonomous phenomenon in modern psychological science. Youngsters experience their personal freedom and responsibility in term of their life choice.

Authors' checklist «Authors life choice» was developed for research of special features of authors' life choice of personality in youth. This methodics includes scales of autonomy of choice, existential bases of choice, justification of choice, complacency of choice, resilience of personality in conditions of life choice. In conditions of experimental research high level of capacity of authors' life choice was educed of fewer than half of youngsters.

230 students of the National Pedagogical Dragomanov University and Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv national pedagogical university took part in experimental research. Youngsters with high level of authors life choice are capable of designing their own life project. They have an internal locus of control. They also create their own, authors, life goals and plans. Young people with medium level prefer to use stereotyped directions of life goals' achievement. Young adults with low level of this phenomenon have a very limited abilities of their life choices' management.

Key words: personality, youth age, author's life choice.

Стаття надійшла до редакції 08.03.2018.